

Nærhet og Distanse

22. juli reflektert i kunsten

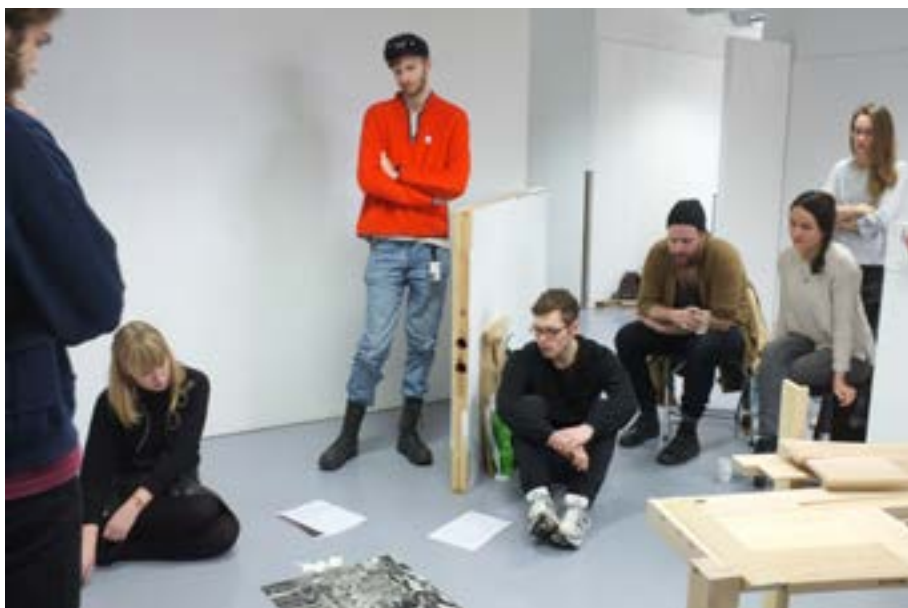
Hvordan kan man arbeide kunstnerisk med et kollektivt traume? Hvordan kan kunst reflektere en politisk og samfunnsmessig virkelighet? Det var spørsmål som ble reist og behandlet i en seminarrekke ved Kunstakademiet, Kunsthøgskolen i Oslo 2012-13. Dette ble videreutviklet i en utstilling våren 2013 på Deichmanske bibliotek, der studenter ved Kunstakademiet sammen med undertegnede og kollega Dirkjan van der Linde viste verk som forholdt seg til de ovennevnte spørsmålene og til Deichmanske som sted.

Deichmanske bibliotek inviterte til et samarbeid med Kunstakademiet med 22. juli som utgangspunkt. Som kjent ble også hovedbiblioteket rammet av bomben som sprang 22.juli 2011. Deler av inngangspartiet måtte rives og alle avdelinger i bygget var stengt for publikum i mer enn to måneder etter eksplosjonen. Biblioteket er en av våre viktigste institusjoner som bærer av demokratiske verdier, et rom viet kunnskap, refleksjon og fordypning åpent for alle. Denne rammen bidro til å gi mening til utstillingens kunstneriske undersøkelser. Kunst kan være et verktøy til å stille spørsmål. Som kunstner og som professor ved Kunstakademiet er forholdet mellom estetikk, etikk og

politikk problemstillinger som opptar meg. Samarbeidet med Deichmanske ga meg anledning til å trekke mitt eget kunstneriske arbeid inn i undervisningen og utvikle egne ideer parallelt med at studentene utviklet sine.

Med utstillingen og denne publikasjonen ønsker vi å bidra til diskusjonen om 22.juli og hvordan det som skjedde denne dagen berører oss i videre forstand. Vår tidsavgrensede utstilling hadde selvsagt en helt annen ramme enn det som knytter seg til et permanent minnested. Allikevel ble utstillingen for en tid også en form for minnested. Mange av de ansatte på biblioteket er fortsatt traumatiserte etter hendelsen og det ble tydelig underveis at vår utstilling berørte mange av dem - også på den måten at dette var noe de ikke selv oppsøkte og ikke nødvendigvis en gang ønsket å bli konfrontert med. Det at det ikke var et tilrettelagt utstillingsrom bød også på visse praktiske utfordringer. Vi kunne ikke sette en spiker i veggen og måtte finne måter å integrere våre arbeidere på som ikke var til hinder for bibliotekets funksjoner, uten å gå på akkord med egne ambisjoner for arbeidene. Dette påvirket til en viss grad hva vi kunne tillate oss å gjøre og ble en tilbakevendende diskusjon i utvikling av utstillingen.

Å arbeide med begrensninger og ta praktiske og menneskelige hensyn står i motsetning til kunstens forståelse av seg selv som kompromissløs, uavhengig og kritisk. Tittelen *Nærhet og distanse* peker på noen av problemstillingene vi arbeidet med, som man også

finner i mange av verkene i utstillingen.

I essayet *Språk og oppmerksomhet* (2013) skriver Torill Moi følgende: "Målet er ... å utvikle evnen til å gripe det vanskelige ved virkeligheten, det vi ellers lett hopper over, det vi egentlig verken orker eller har lyst til å bruke oppmerksomhet på. Målet er å unngå å skape et skarpt skille mellom litteraturen, det dagligdagse og det politiske. Og ikke minst: målet er å øke tiltroen til språket, å få bukt med den utbredte skepsisen til språkets evne til å uttrykke noe virkelig." (s.12) Hennes ord beskriver noe av vårt anliggende i det å gjøre 22.juli til gjenstand for kunstnerisk undersøkelse og refleksjon. Der hun i sitatet over snakker om "litteraturen" og "språket" mener jeg for egen del av man kan sette inn "kunsten". Vi trenger å øke tiltroen til kunstens evne til å "uttrykke noe virkelig" og se sammenhengene mellom kunst det dagligdagse og det politiske. Under skal jeg stikkordmessig antyde hvordan de forskjellige verkene i utstillingen forholdt seg til de ovennevnte spørsmålene.

Christoffer Danielsson plasserte seg ved et vindu i et rom som vender mot et nabobygg hvor det er en klokke

uten visere høyt oppe på fasaden. Som et "blindt øye", skriver han. Dens blotte tilstedeværelse stiller spørsmål ved alt rundt seg. I mangel på visere som kunne si noe om tiden, begynte han å registrere skiftninger i lyset og været gjennom døgnet, og alt som befant seg i rommet han oppholdt seg i - en nærsynt kartlegging av tilværelsen, hvor hver minste ting tillegges betydning og fører til nye potensielle innsikter.

I sitt essay skriver Moi at "språk og virkelighet, språk og innsikt, språk og dømmekraft er innfiltrert i hverandre", og videre: "Å lære seg å se, er å lære seg et språk. Å lære seg et språk er å lære seg noe om verden. Vi kan ikke finne et språk uten å utvise oppmerksomhet, vi kan ikke se verdens nyanser uten å finne språket som kan uttrykke det oppmerksomheten får oss til å se."(s.26) Når **Sigbjørn André Pilskog** retter vår oppmerksomhet mot et vindu i et av bibliotekets rom som vender mot regjeringskvartalet - og lar det åpne hver dag kl. 15.25, tidspunktet bomben gikk av, for så å holde det åpent en time - forsøker han med en enkel handling nettopp å gi et språk til noe som ikke lett lar seg formulere, men som oppmerksomheten og språket allikevel kan peke mot. Det er som om bygget

har holdt pusten og i en stakket stund kan puste ut og la frisk luft sive inn, at skillet mellom inne og ute opphører, at hinnen imellom et øyeblikk opphører, at blikket skjerpes for så å sløres igjen når vinduet lukkes. Eller, når **Dirkjan van der Linde** lager en replika av en av de bærende søylene i tredje etasje er det som et skyggebilde av en søyle som er blitt forskjøvet og kommet ut av luge, som et spor av seg selv og et bilde på de rystningene bygget ble utsatt for. Eller et bilde på hvordan hele samfunnet ble rystet den 22.juli 2011.

Torill Moi siterer i sin tekst også en uttalelse av Anders Johansen (professor i sakprosa ved Universitetet i Bergen), om hvordan terroren har gjort noe med vårt forhold til språket: "Alvorlige forsøk på å bringe ord i samsvar med virkelighet blir ikke uten videre avfeid som naive lenger. For mange har det vært maktpåliggende å kunne si noe sant om det som skjedde, i et språk som kan være dekkende både saklig og emosjonelt". (Johansen, "Virkelighetssjokk", Prosa nr. 5, 2012, sitert etter Moi 2013, s.14.)

Camilla Aas' videoportrett *Helvete, sang II* viser en kvinne som gradvis forsvinner i speilet, sammen med

språket. Språket strekker ikke til i dette forsøket på å få språket til å samsvare med følelsene. I videoarbeidet *Sang III*, følger vi et panorerende blikk på byen dekket av et foruroligende gult filter, for deretter å se byen gjennom et vindu som også reflekterer det bak-enforliggende rommet, vi ser fotografen og barnet og tv'en som åpner for en annen verden. Lag på lag med virkeligheter, innenfor og utenfor, det trygge hjemmet eller ikke lenger så trygge hjemmet i møte med verden utenfor.

I **Tom-Hadar Elde**'s lille videoarbeid *Hear you me* ser vi en pike som sitter på sengekanten med ryggen vendt mot oss og som kaster ett og ett blankt ark i en stadig gjentatt bevegelse, en gest vi kjenner igjen fra utallige youtube-videoer hvor ungdommer forteller sin historie (my secret story) ved å holde fram ark med tekst som fortløpende forsøker å formidle en livsfølelse, som oftest et skrik om hjelp. Her har ikke fortelleren funnet ord som er dekkende, hverken saklig eller emosjonelt.

Til en venn, en performance, ble framført på åpningen av utstillingen og var ellers tilgjengelig i et headset. Her lot **Silje Eugenie Strande Øktner** pust, stemme,

sang og repetisjon overskride ordenes begrensning. Intensiteten og stemmens nærhet gjorde det nesten utholdelig i sin nakenhet.

Intensitet preget også **Silje Johannessens** performance *Et åpent blikk*. Hun stilte seg opp i en nisje på veggen der hovedtrappen kommer opp i andre etasje, mot en tom nisje på motstående vegg. Hun står helt urørlig, men blikket søker kontakt med menneskene som beveger seg under henne, på vei til og fra, opp og ned trappen. Torill Moi skriver at "språk og oppmerksomhet" kan stå som motto for ønsket om å "se virkeligheten med et rettferdig og kjærlig blikk, og finne et språk for å uttrykke innsikten dette blikket gir oss. Om vi utvikler det oppmerksomme blikket, og det oppmerksomme språket, vil vi få en dypere forståelse for våre egentlige behov" (s.12) noe hun forstår som både en etisk og eksistensiell oppgave for hver og en av oss. Silje Johannessens arbeid sammenfaller påfallende godt med det Moi beskriver. Et tilsvarende sammenfall finner vi også i måten **Tobias Danielsson** behandler sitt materiale som består av restene av sømmene i en veske og en T-skjorte. Igjen, Moi: "Det rettferdige og kjærlige blikket er avventende og åpent i forhold til virke-

ligheten, men det er ikke passivt. Å være oppmerksom er å la virkeligheten gi gjenklang i oss. Oppmerksomhet er respons: svar, tilsvarende og ansvar." (s.22)

Andreas Öhman plasserte en blokk med 42 kg grå plastelina på en stol i biblioteket. "Människan är formbar" skriver han, og lar plastelinaen leve sitt eget liv blant de studerende og lesende i Deichmans midte. Den oppfordrer til å bli tatt i bruk av publikum, som her kan utfolde seg om de ønsker. Materialet og plasseringen av det henspiller også hvordan vi formes sosialt og samtidig former oss selv. I hvilken grad er fortellingene vi lager om oss selv identitetsskapende og i hvilken grad formes vi av samfunnet?

Spørsmålet om identitet opptar meg og står sentralt i ett av mine egne arbeider i utstillingen. På veggen vises Johannessens performance hang det et bilde i underkant av den tomme nisjen, med en mannsfigur sett bakfra som ser inn i et speil. I stedet for å se seg selv og sitt eget ansikt reflektert i speilet, ser han bare sin egen rygg og sitt eget bakhode gjentatt nok en gang. På hyllen speilet hviler på ligger det en bok som speiles på vanlig vis. Fotografiet bygger på et maleri av René

Magritte (malt i 1937), med tittelen *La reproduction interdite* som det her har beholdt. Maleriets tittel fanget min oppmerksomhet. Reproduksjon ikke tillatt. Gjentakelse ikke tillatt. Avbildning ikke tillatt. Etterligning ikke tillatt. Magritte leker med bildet som representasjon og bedrag og forholdet mellom språk og virkelighet, mellom hva som holdes skjult og det en kan se.

I min versjon av bildet har jeg endret tittelen på boken. I Magrittes versjon er boken av Edgar Allan Poe og har tittelen *The Narrative of Arthur Gordon Pym of Nantucket* (1838). Dette er Poes eneste roman, som på forskjellige måter handler om virkelighetsforståelse, refleksivitet og selvrefleksivitet. Pym-figuren insisterer på at det er han som er bokens forfatter og ikke "Mr. Poe" slik noen later til å tro. På samme måte stiller Magritte spørsmål ved våre vante forestillinger og driver et paradoksal spill med maleriets konvensjoner. Dette danner bakgrunn for min fotografiske og manipulerte versjon av maleriet, hvor boken på kaminhyllen bærer tittelen til Magrittes maleri - *La reproduction interdite* (den forbudte reproduksjon). Bakhodet til gjerningsmannen bak 22. juli er her føyd inn i Magrittes figur. Dette peker både på ABB som person og som offentlig figur og rep-

representasjon i media. Dette berører videre avgrunnsdype spørsmål som brått fikk en tvingende karakter, omkring sannhet og selvbedrag, nærhet og distanse, ondskap, representasjon og selviscenesettelse.

Til utstillingen på Deichmanske bibliotek ble det lagt ut en bok hvor publikum kunne kommentere utstillingen. Til tross for medias overrepresentasjon av bilder av Anders Behring Breivik framkalte møtet med dette fotografiet basert på Magritte, kritiske reaksjoner. Andre takket for anledningen utstillingen ga dem til å bearbeide vonde følelser og snakke om det som hadde skjedd.

Det grønne plankegjerdet som ble satt opp rundt regjeringskvartalet i etterkant av terrorangrepet dannet utgangspunkt for to av arbeidene i utstillingen.

Aksel Høgenhaug tok gjerdet som utgangspunkt for en egen skulpturworkshop, hvor man førte en diskusjon rundt hendelsene 22. juli og skapte et felles temporært kunstverk ute. Gjerdet står fortsatt tett opp mot hovedinngangen til Deichmanske bibliotek og danner en bastant avgrensning mot regjeringskvartalet. På et tidspunkt var det sprayet en grafitti på gjerdet rett ved

inngangen, utsagnet man kunne lese i røde bokstaver var ordet "åpenhet" etterfulgt av et spørsmålstegn. Det henspiller på noe Statsminister Jens Stoltenbergs sa i sin tale 24.juli 2011 i Oslo Domkirke, og som senere har blitt gjentatt ved mange anledninger: "Vårt svar er mer demokrati, mer åpenhet og mer humanitet. Men aldri naivitet." I mitt andre arbeid gjentok jeg denne grafittien i neon og monterte den på et stykke av gjerdet, vist i inngangshallen til biblioteket - som et lysende spørsmål til hva slags konsekvenser terrorhendelsen får og hva slags samfunn og demokrati vi ønsker å kjempe for.

22.juli er fortsatt nært i tid. Man kan spørre seg om vi har den nødvendige distansen til å arbeide kunstnerisk med noe som er så dramatisk og tragisk. Noen var selv tilstede eller har mistet noen de kjente, og for noen ble deres eget nærmiljø utrygt. Andre igjen kan føle mer distanse og et ubehag ved å skulle gå inn i noe som er så ladet.

Takk til Deichmanske bibliotek for deres åpne holdning og at de lot oss lage utstillingen. Det ble en anledning

for oss til å ta opp vanskelige og utfordrende spørsmål med utgangspunkt i stedet og hendelsene knyttet til det. Jeg vil også takke min kollega Dirkjan van der Linde som har stått ved min side, også i produksjonen av denne publikasjonen, og studentene som har fulgt hele prosessen og som jeg er stolt av å kunne presentere her.

Jeannette Christensen

Jeanette Christensen

åpenhet?

plankevegg, neonrør

La Reproduction interdite

c-print 80 x 65 cm

Silje Johannessen

Et åpent blikk

Performance over 14 dager

Sigbjørn André Pilskog

Åpent vindu (15:25)

Stedsspesifikt arbeid
Hver dag klokken 15:25 åpnes den midterste ruten av vinduet som vender ut mot regjeringskvartalet i "Skjønnsalen". Vinduet lukkes etter én time.

Nullpunkt

diasprosjeksjon

Nullpunkt er en skriftlig og grafisk fremstilling av hvordan luften etter en eksplosjon utvikler seg. I det trykket ekspanderer utover, oppstår det samtidig et vakuum i det punktet der bomben gikk av. Dette vaku-umet må fylles, noe som gjør at bevegelsen reverseres - luft rykker tilbake. Det at eksplosjonens mekanisme inneholder et slikt tomrom, om enn for et kort øyeblikk, overføres til det psykologiske, til en følelsesmessig til-stand av tomhet. På samme tid skiller det psykologiske seg markant fra det fysiske trykket i det at det nettopp ikke er mekanisk. Når, om og hvordan et psykologisk tomrom fylles er vanskelig å vite.

Tom-Hadar Elde

HEAR YOU ME

gif-animasjon, mac, mdf

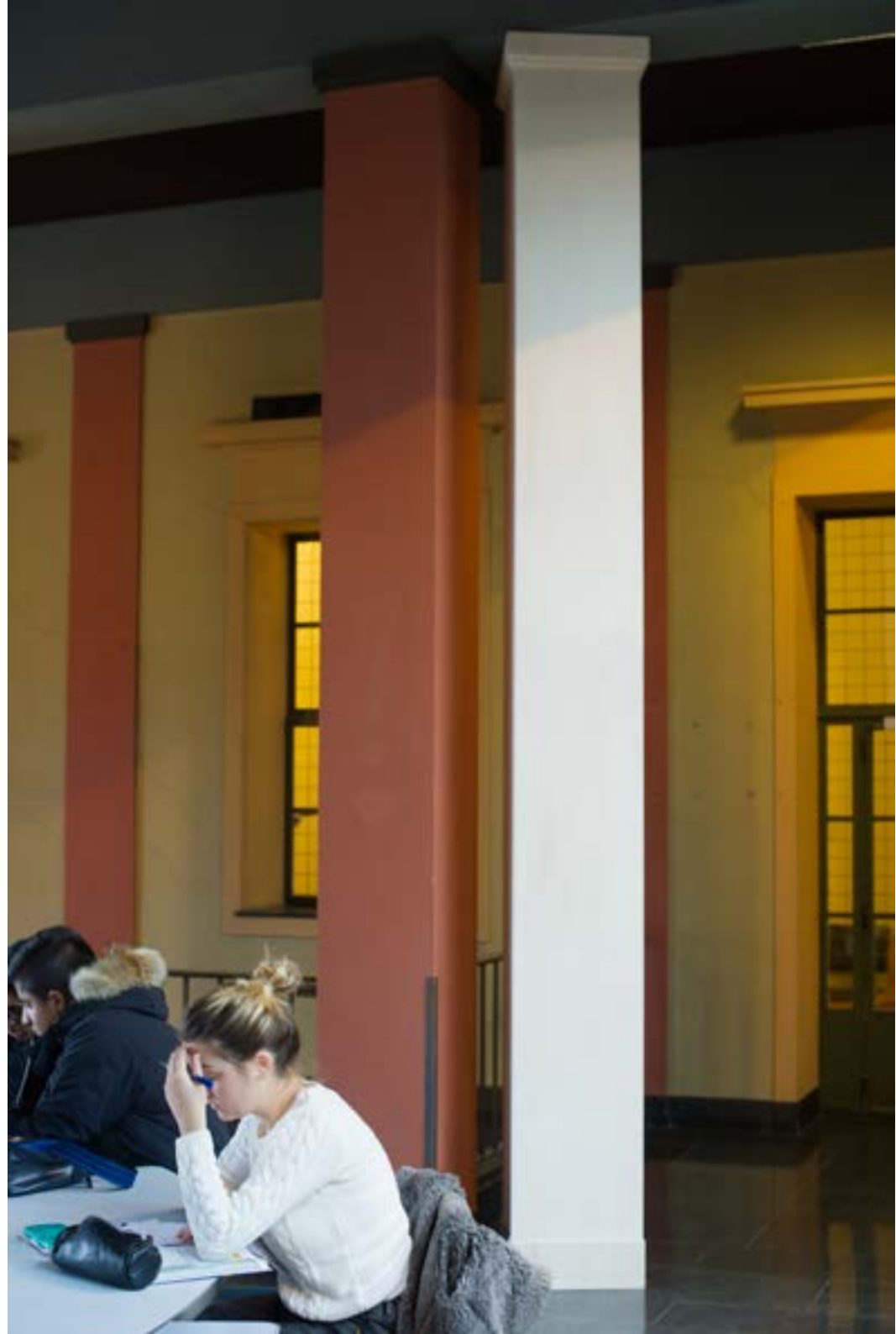
Alla har saker de håller dolda. Hemligheter, berättelser och upplevelser. Man förvarar dem inom sig. Vissa för att de är vackra, men kanske betydelselösa för någon annan. Andra för att de är för hemska för andra att riktigt förstå. Inom oss är de våra att behandla, avslöja, eller glömma.

Dirkjan van der Linde

Ghost Pillar

poplar multiplex
40 x 40 x 410 cm

Displacement

Forskyvning

Tobias Alexander Danielsson

Uten Tittel, veggobjekt

Jag samlar på upplevelser och minnen av saker som har gått att ta på, ha på sig, sitta i, trycka på, läsa av, lukta på, lyssna till eller le mot. Mitt sätt att knyta samman det här till verkligheten är genom materials fysikalitet. Dess egna expressivitet blir något som anknyter till en slags kroppslighet mer än vad de en gång har varit. Inte bara för att en söndrig soffa blottar ett innanmäte eller för att en rullgardin som legat ute har tagits utav väder o vind, utan för att den också blir en bild med en historia. Verket som ställdes ut på Deichmans bibliotek består av en t-shirt och en väska. Material decimeras och tomma fält lämnar spår av det som har varit, men på samma gång också av det som är kvar.

Christoffer Danielsson

SMALLER GESTURES

video, unique book, text, ready-mades

The museum.
The library.
Sliding doors, no doors. Oslo, February 2013.

29 chairs including the one I sit on.
Two tables with wooden surfaces, legs made of metal and plastic.

Two rectangular glass vitrines with four black, blue and silvery wheels each. They are human size. Their temporary position is in the left corner of the room, furthest away from its entrance. Each of them have potential to hold three shelves with an even distance between them. Their bottoms and tops can also be used as spaces for displaying objects. In contrast to interior objects the things placed on top of the units become less protected and highlighted. Depending on how optimistic we allow ourselves to be, their immanent quality as exterior objects in this case is their indeterminacy and possibility to reappear in new environments. As for now, no objects are placed upon them.

This is interesting.

The top shelf of the vitrine closest to the room's corner is missing, the shelf at middle-height automatically becomes its highest one. This absence increases the current top shelf's potential to carry objects twice as high than it would if carrying three shelves. On this shelf you will find one curly black wig, a red toothbrush and seven white objects made out of expanded polystyrene foam. The specific function for these seven objects is to protect a newly produced product from physical damage while it is being transported from its site of production to its site of consumption. Once the product's buyer decides to break the relation between the protectors and the protected she or he instantly becomes responsible for the product not getting damaged. However, it's not rare that eventual buyers will during the purchase be offered an insurance, a legal document which extends the coverage of the product and commonly monetarily reimburses the buyer if it becomes damaged, malfunctions or stolen.

In order for the protectors to be effective it is necessary that there is a mass of them surrounding the product and it is of course also of great importance that polystyrene is a soft material. The seven protectors in the vitrine measure around 2 x 1 cm each and resemble either the letter M or the letter W. On the shelf below, approximately 40 cm under the top one you find a miniature raft made out of eight bamboo sticks, hemp rope, three very thin dark wooden sticks and a green quite rough piece of fabric. The bamboo sticks are tied together with the rope, the dark wooden sticks and the green fabric create the raft's mast and sail. Judging by the raft's size and condition it's most likely not functional. Surrounding the raft 66 small glass tokens are randomly spread out in a non-hierarchical manner, 21 of them are transparent, the rest (45) are more or less coloured in a blue tone making them more difficult to see through. On the bottom shelf which also makes out the bottom of the whole unit 32 more polystyrene protectors are spread out on a silvery piece of silk. There're also nine more glass tokens, six coloured and three transparent ones. On the silk you will also find a used hammer and a brown iron bar which by the former's position on top of the latter's speaks about a shared history.

The second vitrine is of the same model as the first with the exception it's missing its lowest shelf. On its top shelf a kitchen cloth is folded into a triangular shape, it's covered with a squared 5 x 5 mm red and white pattern. On the fabric there're five baking forms, often used when making gingerbreads.

Fox

Human

Squirrel

Teddybear

Bear

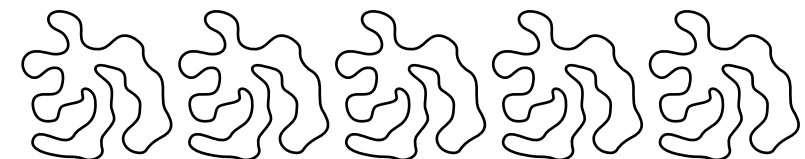
Around these baking forms there's one wooden rolling pin, one unopened bag of black pepper and one kilogram of brown sugar. It is not defined if the ingredients are to be used. On the shelf below you'll see a red ukulele and 15 chestnuts. The instrument's body and neck draws a diagonal line within the space, dividing it into two new triangular ones, one above and one below the ukulele. The 15 chestnuts can be found in the second of these two and compared to a guitar an ukulele only has four strings. The bottom shelf is much more generous. A dark green textile works as its foundation. One fallen branch, nine cones and five plastic leaves. A silent brass bell and a miniature owl with feathers and plastic eyes.

We're in the city, they're in the forest.

The plants in the room can be counted to three, two of them are of the same type. The one in the blue pot is more compact than the other two, grows more leaves and stand by itself in the opposite corner of the vitrines. By now its height is about the same as the room's chairs. By its side there're two rubbish bins, everything except their colours are the same, one is blue and one is brown.

Since the blue one seems to be favoured considered the amount of trash it contains we can assume that the colour blue is more popular than brown or that once someone starts throwing their trash in a specific bin he or she starts a trend which the next person unreflectively follows. The third theory on the matter would argue that the brown trashcan is the actual favoured one since no one decides to dirty it. This last argument would not just as the first be concerned with subjective taste it would also imply that a clean rubbish bin is a preferable one. Based on empirical facts both trashcans become emptied each morning if needed. This need is not only subordinate to hygienic reasons and work duties but also to certain rhythms.

Looking out through any of the room's windows you face another building. Its pale colours changes beautifully as the sun rises and falls upon them. The word 'PAPIR' in the centre of the facade has been overpainted with five more or less rectangular shapes in a tone slightly different to the rest of the building's. It's ironic, humorous almost. The subtleness of the colours reverses the idea to cover up the letters, instead they become even more palpable. Scrutinising the building further you'll notice a clock at its top right corner, circular like so many others but unique in its lack of hands. It's like an eye gone blind, it's just there. An appendix. It's so defined and dependant on its function that without it, in its full nudity its mere existence questions everything around it. It may seem futile but it's not. Rumour has it that at the same moment this clock lost its two hands it gained transcendental qualities and proved its immortality. You can challenge it. Give it your full attention, your absolute awareness, your curiosity and patience. It will direct you to new discoveries. From now on things will move differently.

Camilla Aas

Sang III.

Videoinstallasjon.
08:40 min.

Nærmiljøet ved regjeringskvartalet i to døgn etter terrorangrepet i Oslo, blir en sone som filtreres, skyves til side, til fordel for en psykologisk observasjon, og det å søke etter en sinnsstemning med kamera. Når strukturen opphører, strekker lydene fra byen og det private seg mot hverandre, i en slags sammenfalning av Dantes Tredje Sangen, gjennom Helvetet.

Helvete, Sang II

Videoprojeksjon. DV/PAL
3:30 min.

Portrett av en kvinne i halvfigur, med tekst som hentyder til et muntlig språk; det som ble snakket om i etterkant av 22 Juli. Parallelt med at setningene blir mer og mer lyriske, forsvinner kvinnen gradvis i tåken som legger seg i rommet. Hun utviskes, sammen med språket. I dette ligger det en replikk til hvordan språket ikke maktet å ta inn over seg en ordlyd som var presis nok.

Aksel Høgenhaug

The Fence

skulpturworkshop og video

Aksel Høgenhaug har vært ansvarlig for workshopen hvor Amalie Baik, Hamado Musse Gebremichael, Cecilia Montverde Haakonsen og Nikolai Høgenhaug sammen har bygget intervensjonen utenfor biblioteket. Videoen er filmet av Camilla Aas, Aksel Høgenhaug og Solveig Syversen. Aksel Høgenhaug har redigert videoen og bygget installasjonen i tredje etasje

The Fence var en workshop som foregikk utenfor Deichmanske bibliotek og regjeringskvartalet hvor Anders Behring Breivik lot en bombe detonere 22. juli 2011. Vi brukte gjerdet som ble satt opp rundt regjeringskvartalet i etterkant av hendelsen som et utgangspunkt for refleksjon og som materiale til et felles temporært kunstverk. Ved å ta i bruk uterommet, hvor vi serverte varm lunch hver dag, med stående invitasjon til de ansatte på Deichman, medutstillere og forbipasserende, forsøkte vi å være så inkluderende som mulig, for slik å utvide våre diskusjoner. Diskusjonene vi hadde under planleggingen og rundt måltidene varierte fra en rent praktisk karakter om hva vi ønsker og hva vi kan gjøre, til politiske spørsmål rundt overvåkning og utestengelse, og mer prinsipielle spørsmål angående monumentets gyldighet og muligheten for å bruke andre former når det traumatiske skal behandles kunstnerisk.

Andreas Öhman

Den formbara förgängligheten

plastilina, 42 kilo

människan är formbar
människan formas
hur vill den te sig
hur vill den sluta

Silje Eugenie Strande Øktner

Til en Venn

Scene bygget av OSB plater, headset med lyd fra Hanna Gjermunrød's performance under åpningen.

Hanna Gjermunrød's performance under åpningen.

Da jeg skulle jobbe med dette prosjektet ville jeg gjøre det med mest mulig distanse. Det viste seg å være umulig, og jeg endte med å gjøre det stikk motsatte.

Dokumentasjon av lydarbeidet finnes på:
<http://kunstakademiet.no/tilenvenn.mp3>

Proximity and Distance

22 July reflected in art

How does one work artistically with a collective trauma? How can art reflect a political and social reality? These are questions that were raised and discussed in a series of seminar lectures at the Academy of Fine Arts department of the Oslo National Academy of the Arts in 2012–13. They were then developed further in an exhibition that took place in the spring of 2013 at the Deichman Public Library of Oslo, where students from the Art Academy – together with the undersigned and my colleague Dirkjan van der Linde – showed works that took into account the above-mentioned questions, and the Library as the setting for their site-specific works.

The Deichman Library invited the Academy of Fine Art to collaborate on a project based on the events of 22 July. As we know, the bomb that exploded on 22 July 2011 also struck the main branch of the library. Part of the vestibule had to be torn down and the entire building was closed to the public for more than two months after the explosion. The library is one of our most im-

portant institutions that embody democratic values; a space devoted to knowledge, reflection and intellectual immersion, which is open to all. This framework contributed to providing meaning to the exhibition's artistic explorations. Art can be a tool for posing questions. As an artist and as a professor teaching at the Academy, the relationship between aesthetics, ethics and politics are issues that interest me. A collaboration with the Deichman Library allowed me the opportunity to combine my own artistic work with my teaching, and to develop my own ideas alongside the students as they developed theirs.

With the exhibition and this publication, we wish to contribute to the discourse related to 22 July and how the events of that day affect us in a broader sense. Our time-limited exhibition obviously had a completely different context than one associated with a permanent monument. At the same time, the exhibition became for a period a form of memorial. Many of the library's staff members continue to be traumatised after the event, and it became obvious along the way that our exhibition affected many of them – also in a way that implied that this was not something they sought out, or

necessarily even wished to be confronted with. The fact that there was no assigned exhibition space also generated certain practical challenges. We were not allowed to even hammer a nail in the wall and had to find ways of integrating our works so that they did not interfere with the library's normal functions – all this without compromising our own ambitions for the works. These conditions affected to a certain degree what we could permit ourselves to do, and became a recurring discussion during the process of developing the exhibition. To work under limitations and take practical and human considerations into account stands in stark contrast to an understanding of art as being innately uncompromising, independent and critical. The title *Proximity and Distance* points to some of the issues we worked with, and one can find elements of these in many of the works in the exhibition.

In her essay *Språk og oppmerksomhet (Language and Attention)* (2013) Torill Moi writes the following: "The aim is ... to develop the ability to grasp what is difficult about reality, what we normally skip over, what we really don't have the strength or desire to pay attention to. The aim is to avoid creating a sharp distinction between

literature, everyday life and politics. And not least: the aim is to increase belief in language, to eradicate the widespread scepticism towards language's ability to express something real." (p.12) Her words describe something that can be related to our efforts to make the events of 22 July the subject of artistic exploration and reflection. Where she talks about "literature" and "language" in the quote cited above, it could apply just as well to "art" in my opinion; in other words, we need to strengthen a belief in art's ability to "express something real" and to see the connections between art, everyday life and politics. Below I will briefly outline how the various works in the exhibition dealt with the above-mentioned questions.

Christoffer Danielsson placed himself by a window in a room of the Library that looks out at a neighbouring building. High up on the façade of the building hangs a clock with its hands missing. Resembling a "blind eye", as he writes. By its very existence, it questions everything around it. Due to the lack of hands on the clock, and the impossibility of gauging time, he began to notice the shifting light and weather throughout the day,

as well as all of the objects in the room he found himself in – a nearsighted registering of existence, in which every detail is attributed meaning and leads to potentially new insights.

Moi writes, “language and reality, language and insight, language and judgement are interwoven”, and further: “To learn to see is to learn a language. To learn a language is to learn something about the world. We cannot find a language without exercising our attention, we cannot see the nuances of the world without finding a language that can express what our attention allows us to see.” (p.26) When **Sigbjørn André Pilskog** directs our attention to a window in one of the rooms of the library that faces Regjeringskvartalet (the Government Quarter) – which he lets open every day at 15.25 hours, the moment in time that the bomb exploded – and then keeps it open for one hour – he attempts, by this simple act, to give voice to something that does not easily lend itself to articulation, yet which attention and language can nevertheless point towards. It is as though the building has held its breath and for a fleeting moment can draw a sigh of relief, and by exhaling and allowing fresh air to seep in, the distinction

between inner and outer dissolves, the membrane dividing a second dissolves, our gaze becomes keener, to then become veiled again when the window is closed. Or, when **Dirkjan van der Linde** creates a replica of the weight-bearing columns on the third floor, it resembles a pillar which has been displaced and has come out of kilter, like a trace of itself or an image of the shaking that the building underwent. Or how society itself was shaken on 22 July 2011.

In her text Torill Moi quotes a remark made by Anders Johansen (professor of non-fiction at the University of Bergen), about how the act of terror has done something to our relationship to language: “Serious attempts to bring words in tune with reality are no longer dismissed as naïve. For many it has been imperative to be able to say something true about what happened in a language that is adequate, both factually and emotionally”. (Johansen, “Virkelighetssjokk”, Prosa nr. 5, 2012, quoted by Moi 2013, p.14.)

Camilla Aas’s video portrait *Helvete, sang II (Hell, Song II)* depicts a woman who, together with language, slowly disappears in the mirror. Language is inade-

quate in this attempt to get it to function in keeping with the emotions. In the video piece *Sang III (Song III)*, we follow a panoramic view of the city veiled by a disturbing yellow filter, and subsequently, the city seen through a window, which at the same time reflects the inside of the room; we can see the photographer and a child and a TV, which in turn opens up to yet another world. Layer upon layer of realities, inside and outside, the security of the home or the not-so-secure home in an encounter with the outside world.

In **Tom-Hadar Elde's** little video piece *Hear you me* we see a girl sitting on the edge of a bed with her back towards us, tossing one blank sheet of paper after the other in a continuously repeated motion. It is a gesture we recognise from countless YouTube videos in which teenagers tell their stories ("my secret story") by holding up sheets of paper with writing on them that, shown in sequence, attempt to convey an emotional state – most often a cry for help. Here the narrator has not been able to find words that are adequate – neither factually nor emotionally.

Til en venn (To a friend), a performance, which took

place at the opening of the exhibition was later available on a headset. In her work **Silje Eugenie Strande Øktner** causes breathing, voice, song and repetitiveness to transcend the limitations of the words uttered. The intensity of the performance and the close proximity of the voice made it almost unbearably naked. Intensity also characterised **Silje Johannessen's** performance *Et åpent blikk (An Open Gaze)*. She placed herself in a recess in the wall, at the top of the main stairway, vis à vis an empty niche on the opposite wall. She stands completely motionless, but her gaze seeks contact with the people who move below her, either on their way up, or on their way down the stairway. Torill Moi writes that "language and attention" can stand as a motto for the desire to "see reality with a fair and compassionate gaze, and to find a language to express the insight that this gaze gives us. If we develop an attentive gaze and an attentive language, we will gain a more profound understanding of our real needs" (p.12), and this is something she sees as both an ethical and existential task for each and every one of us. Silje Johannessen's work coincides strikingly well with Moi's description. We find this as well in the way **Tobias**

Danielsson treats his material, which consists of the remains of seams from a bag and a T-shirt. To quote Moi once more: "The just and compassionate gaze is expectant and open in relation to reality, but it is not passive. To be attentive is to allow reality to resonate in us. Attention is a response: respond, correspond, responsibility. (p.22)

Andreas Öhman placed blocks of grey Plasticine modelling clay weighing 42 kilos on the seat of a chair in the library. "The human being is malleable", he writes, leaving the Plasticine to its own fate amidst the students and readers at the centre of the Deichman Library. It challenges the public to use it, and to see what they can do with it if they wish. The material and its placement also reflect on how we are formed socially, at the same time that we form ourselves. To what degree are the stories we tell about ourselves identity-forming and to what degree are we formed by society?

The question of identity interests me and is also an integral part of my own works in the exhibition. Hanging below the empty niche on the wall vis à vis Johannessén's performance, was a picture depicting a male

figure looking into a mirror, seen from behind. Rather than seeing his face reflected in the mirror, he sees a repeated image of his back and the back of his head. Lying on the shelf beneath the mirror is a book, which is reflected in the normal manner. The photograph is based on a painting by René Magritte (painted in 1937) with the title *La reproduction interdite (Not to be Reproduced)*, which is retained in this work. It was the title of the painting that caught my attention. Not to be reproduced. Not to be repeated. Not to be rendered. Not to be imitated. Magritte plays with the image as representation and as deception, with the relationship between language and reality, with the relationship between what is kept hidden and what one can see.

In my version of the picture I have changed the title of the book. The book in Magritte's painting is by Edgar Allan Poe and entitled *The Narrative of Arthur Gordon Pym of Nantucket* (1838). This was the only novel that Poe wrote, and in many ways it deals with perceptions of reality, reflexivity and self-reflexivity. The character of Pym insists that he is the author of the book, and not "Mr. Poe", as some would like to believe. In a similar way, Magritte challenges our preconditioned percep-

tions of reality and plays with the conventions of painting in a paradoxical manner. This forms the background for my photographic and manipulated version of the painting, in which the book on the mantle above the fireplace this time bears the title of Magritte's painting - *La reproduction interdite* (Not to be Reproduced). Replacing Magritte's figure is the back of the head of the perpetrator behind 22 July. This points to Anders Behring Breivik both as a person and as a public figure and face in the media. It furthermore touches on profoundly abysmal questions that became compelling overnight, questions revolving around self-deception, proximity and distance, evil, image-making and self-staging.

Accompanying the exhibition at the Deichman Library was a visitor's book where the public could comment the exhibition. Despite the media's excessive publications of pictures of ABB in the wake of 22 July, an encounter with this photograph based on Magritte's painting aroused critical reactions. Others were grateful for the opportunity the exhibition gave them to work through disturbing emotions and to talk about what had happened.

The green wooden fence that was raised around the Government Quarter after the terrorist attack formed the basis of two of the works in the exhibition. **Aksel Høgenhaug** used the fence as the point of departure for a unique sculpture workshop, during which a discussion dealing with the events of 22 July was conducted, and which created a mutual temporary work of art outdoors. The fence still stands in close proximity to the main entrance of the Deichman Library and forms an abrupt demarcation between the library and the Government Quarter. At one point graffiti was spray-painted right in front of the entrance, and the statement one could read in red letters consisted of one word, "openness", followed by a question mark. It was a reference to something the Prime Minister Jens Stoltenberg had said in his speech to the nation on 24 July 2011 in the Oslo Cathedral, which has since been repeated on many occasions: "Our response is more democracy, more openness and more humanity. But never naivety." I reproduced this graffiti utterance in neon and mounted it on a piece of the fence shown in the vestibule of the library, as an illuminated question directing attention to what kinds of consequences the terrorist act will have

and what type of society and democracy we wish to fight for.

22 July is still close in time. One can therefore ask oneself whether we have the necessary distance to work artistically with such a dramatic and tragic event. Some were present on that day and others have lost someone they knew, and for some the security of their familiar surroundings became jeopardised. Yet others can feel more of a distance to it and a sense of discomfort at the thought of having to delve into such an emotionally charged topic.

Thank you to the Deichman Library for their open attitude and for allowing us to mount the exhibition. It was an opportunity for us to treat difficult and challenging questions based on the site and the events that are associated with it. I would also like to thank my colleague Dirkjan van der Linde, who has stood by my side, also in the production of this publication, and the students who have followed the entire process and whom I am proud of presenting here.

Jeannette Christensen

(translation by Francesca M. Nichols)

ISBN: 978-82-92613-47-4
Utgitt av Kunsthøgskolen i Oslo, 2013

Redaktører:
Jeannette Christensen og Dirkjan van der Linde

Design:
Jeannette Christensen og Dirkjan van der Linde

Papir:

Materie: Multiart Silk 150 g/m²

Omslag: Invercote Creato 260 g/m²

Opplag:
500 stk

Trykket av:
Rolf Ottesen AS

Fotograf:
Bjarne Bare, m.fl.

Kunstakademiet
Kunsthøgskolen i Oslo
Fossveien 24
0551 Oslo

www.kunstakademiet.no

Telefon + 47 22 99 55 00
E-post khio@khio.no
www.khio.no

KUNSTHØGSKOLEN I OSLO
OSLO NATIONAL ACADEMY OF THE ARTS

KUNSTAKADEMIET
THE ACADEMY OF FINE ART

